

มานานศาสนา

รองศาสตราจารย์คณีย์ ไชยโยธา

สารบัญ

หน้า

1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาและลัทธิ

1.1 ความหมายของศาสนา	2
1.2 องค์ประกอบของศาสนา	3
1.3 ความหมายของลัทธิ	4
1.4 ความแตกต่างระหว่างศาสนากับลัทธิ	4
1.5 องค์ประกอบของลัทธิ	5
1.6 มูลเหตุการเกิดศาสนา	5
1.6.1 ศาสนาเกิดจากความไม่รู้	6
1.6.2 ศาสนาเกิดจากความกลัวปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ	6
1.6.3 ศาสนาเกิดจากความต้องการศูนย์รวมกำลังใจ	6
1.6.4 ศาสนาเกิดจากความต้องการที่พึ่งทางใจ	6
1.6.5 ศาสนาเกิดจากความต้องการความสุขของสังคม	6
1.7 ความสำคัญและประโยชน์ของศาสนา	8
1.7.1 <u>ความสำคัญของศาสนา</u>	8
1.7.2 ประโยชน์ของศาสนา	9
1.8 <u>ประเภทของศาสนา</u>	9
1.8.1 จัดตามแหล่งผู้ที่นับถือ	9
1.8.2 จัดตามการที่มีผู้นับถืออยู่หรือไม่	10
1.8.3 จัดตามความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าและพระเจ้า	11

2 ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

2.1 ความสำคัญ	14
43 2.2 ศาสนาพราหมณ์	15
2.2.1 ลักษณะสำคัญบางประการของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	15
2.2.2 ความเป็นมาของศาสนาพราหมณ์	15

2.2.3	ความเชื่อดั้งเดิมก่อนเกิดศาสนาพราหมณ์	15
2.2.4	ศาสนาพราหมณ์ในยุคพระเวทและยุคพราหมณ์	16
2.2.5	ศาสนาพราหมณ์วิวัฒนาการเป็นศาสนาฮินดู	21
2.2.6	ความเชื่อในศาสนาฮินดู	22
2.2.7	ครีมูรติในศาสนาฮินดู	24
2.2.8	นิกายสำคัญในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	28
2.2.9	คัมภีร์ทั้งเก่าและใหม่ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	29
2.2.10	หลักธรรมของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	32
	1. หลักธรรม 10 ประการ	32
	2. หลักอาศรม 4	33
	3. หลักปุรุษารณะ	36
	4. หลักปรมาคัมและหลักโมกษะ	36
	5. หลักทรรศนะ 6 หรือปรัชญา 6 สำนัก	38
	6. หลักปรัชญาภควัตคีตา	41
2.2.11	พิธีกรรมสำคัญของศาสนาฮินดู	42
	1. ข้อปฏิบัติเกี่ยวกับวรรณะ	42
	2. พิธีสังสการ	42
	3. พิธีศราทธ	43
	4. พิธีบูชาเทวดา	43

ที่ 3 พระพุทธศาสนา

3.1	ความสำคัญ	44
3.2	ชมพูทวีปและประชาชน	45
3.2.1	ชมพูทวีป	45
3.2.2	ชมพูทวีปก่อนยุคพุทธกาล	45
3.2.3	ประชาชน	46
3.2.4	คำศัพท์ที่ควรทราบ	46
3.3	ความเป็นมาของบรรพบุรุษพระพุทธเจ้า	48
3.3.1	ความเป็นมาของศากยวงศ์	48

3.3.2	ความเป็นมาของโกถียงวงศ์.....	49
3.3.3	ความสัมพันธ์ของศากยวงศ์กับโกถียงวงศ์	50
3.4	พระพุทธประวัติ	51
3.4.1	ความสำคัญ	51
3.4.2	ความหมาย	52
3.4.3	กาลในพระพุทธประวัติ	53
3.4.4	การประสูติของศาสดา	53
3.4.5	เครื่องอุปโภค	56
3.4.6	การศึกษา	57
3.4.7	การอภิเษกสมรส	58
3.4.8	การเสด็จออกผนวช	58
	1. มูลเหตุแห่งการเสด็จออกผนวช	58
	2. หลักฐานแห่งการเสด็จออกผนวชจากปทานสูตร	59
	3. หลักฐานแห่งการเสด็จออกผนวชจากบาลีมัชฌิมนิกาย	59
	4. การบำเพ็ญเพียร	61
3.4.9	การตรัสรู้.....	63
	1. พฤติการณ์ก่อนตรัสรู้	64
	2. การตรัสรู้	64
	3. ธรรมที่ตรัสรู้	65
	4. การพิจารณาสังคโลกของพระพุทธเจ้า	65
3.4.10	ปฐมเทศนา ปฐมสาวก และทรงได้พระสาวกเพิ่ม	66
	1. โปรดพวกพระปัญจวัคคีย์	66
	2. โปรดยสะกุลบุตรและสหายของยสะกุลบุตร	68
3.4.11	การประกาศพระศาสนา	68
	1. ลักษณะและขั้นตอน	68
	2. โปรดภัททวัคคีย์กุมาร	69
	3. โปรดชฎิล 3 พี่น้อง	69
	4. โปรดพระเจ้าพิมพิสาร	70
	5. การได้อัครสาวกของพระพุทธเจ้า.....	71

6. การทรงบำเพ็ญพุทธกิจในปฐมคธ	73
6.1 ประทานอุปสมบทแก่มหากัสสปะ	73
6.2 วันจาตุรงคสันนิบาต	73
6.3 ทรงอนุญาตเสนาสนะ	73
6.4 ทรงแสดงวิธีปูพเพตพลี	74
6.5 ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในกิจ	74
6.6 โปรดสังคาลมาณพ	74
6.7 ทรงแสดงวิธีทำเทวดาพลี	75
7. ทรงแสดงธรรมโปรดพุทธบิดา	75
8. ทรงแสดงธรรมโปรดอนาถปิณฑิกเศรษฐี	77
9. ทรงปลงอายุสังขาร	78
9.1 สาเหตุ	78
9.2 เหตุการณ์หลังพระพุทธเจ้าทรงปลงอายุสังขารแล้ว	79
9.3 การเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้า	84
10. การถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ	84
10.1 ลำดับเหตุการณ์หลังพุทธปรินิพพาน	84
10.2 แจกพระบรมสารีริกธาตุ	85
✓ 3.4.12 นิกายสำคัญในพระพุทธศาสนา	86
✓ 3.4.13 คัมภีร์ที่สำคัญของพระพุทธศาสนา	88
1. การแบ่งพระพุทธรวจนะสมัยพุทธกาล	90
2. การแบ่งพระพุทธรวจนะเป็นพระไตรปิฎกและ การถ่ายทอดพระไตรปิฎก	91
3. โครงสร้างและสาระสังเขปของพระไตรปิฎก	91
✓ 3.4.14 หลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา	97
1. อนุปัพพิกถา	98
2. ไตรลักษณ์	98
3. ขันธ 5 หรือเบญจขันธ์	100
4. อริยสัจ 4	102
3.5 วรรณคดีของพระพุทธศาสนาต่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	108

3.5.1	ชาติกำเนิด	108
3.5.2	ความเชื่อ	108
3.5.3	ผู้แทนเทพเจ้า	108
3.5.4	การล้างบาป	108
3.5.5	การทำพิธีบูชา	108
3.5.6	ความเชื่อที่เทพเจ้าทรงบันดาลให้มนุษย์มีชีวิตเป็นสุขและทุกข์	109
3.5.7	การส่งเสริมเสรีภาพของมนุษย์	109
3.6	สาเหตุที่พระพุทธศาสนาขยายตัวแพร่หลาย	109
3.7	สาเหตุที่พระพุทธศาสนาเสื่อมสูญไปจากอินเดีย	112
3.8	ศัพท์บางคำในพระพุทธประวัติ	113
3.9	พิธีกรรมในพระพุทธศาสนา	117
3.9.1	พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวินัยสงฆ์	117
1.	ความเป็นมาของการบวชในพระพุทธศาสนา	117
2.	พิธีบรรพชา	118
3.	พิธีอุปสมบท	120
4.	พิธีเข้าพรรษา	121
5.	พิธีปวารณา	123
6.	พิธีแสดงอาบัติ	123
7.	พิธีกฐิน	124
3.9.2	พิธีกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนาและสังคม	125
1.	วันมาฆบูชา	125
2.	วันวิสาขบูชา	127
3.	วันอาสาฬหบูชา	127
3.10	อินเดียเริ่มเข้าสู่ยุคพุทธกาล	128
3.10.1	พวกศากยะแห่งนครกบิลพัสดุ์	129
1.	ศากยสภา	129
2.	เอกลักษณ์ของเผ่าศากยะ	130
3.	ชีวิตทางสังคมของพวกศากยะ	131
3.10.2	พวกพุลีแห่งนครอัลลกะปะ	131

3.10.3	พวกกาตามะแห่งนครเกสปุตะ	132
3.10.4	พวกภักตะแห่งนครสูงสูมาสคีรี	132
3.10.5	พวกวิเทหะแห่งนครมิถิลา	132
3.10.6	พวกฉาตริกะแห่งนครไพสาลี	133
3.10.7	พวกโมริยะแห่งนครปิปปลิว	133
3.10.8	พวกมัลละแห่งนครปาวาและนครกุสินารา	133
3.10.9	พวกลิจฉวีแห่งนครไพสาลี	134
3.11	อินเดียร่วมยุคสมัยพุทธกาล	137
3.11.1	การเมืองและการปกครอง	137
1.	อังคะ	138
2.	มคธ	139
3.	กาสิ	150
4.	โกศล	151
5.	วัชชี	154
6.	มัลละ	154
7.	เจตี	154
8.	วังสะ	154
9.	กุรุ	156
10.	ปัญจาละ	156
11.	มัจฉะ	157
12.	สุรเสนะ	157
13.	อัสสกะ	157
14.	อวันตี	157
15.	คันธาระ	158
16.	กัมโพชะ	158
3.11.2	เศรษฐกิจ	158
3.11.3	การศึกษา	159
3.11.4	สังคมและวัฒนธรรม	159
3.12	สังคมอินเดียร่วมยุคสมัยพุทธกาล	161

3.12.1	ความเกิดและความตาย	161
3.12.2	ความสุขและความทุกข์	162
3.12.3	สถานภาพของสรรพสิ่ง	162
3.12.4	สถานภาพของโลก	162
3.12.5	ชีวิตหลังตาย	163
3.12.6	เป้าหมายสูงสุดของชีวิต	163
1.	ปฐมกัศปะ	163
2.	มัณฑลโคศล	163
3.	อชิตเกสกะมพล	163
4.	ปฤททกัจจายณะ	164
5.	นิครนถนาฏบุตร	164
6.	สัตตชัยเวถฏบุตร	165

บทที่ 4 คริสต์ศาสนา

4.1	ความสำคัญ	166
4.2	ต้นกำเนิดคริสต์ศาสนา	167
4.3	ชีวประวัติศาสดาคริสต์ศาสนา	168
4.3.1	สภาพสังคมก่อนพระเยซูประสูติ	168
4.3.2	พระเยซูประสูติ	169
4.4	การแสดงธรรมเทศนาบนภูเขา	170
4.5	การประกาศศาสนาของพระเยซูคริสต์	171
4.6	การสิ้นพระชนม์ของพระเยซูคริสต์	172
4.7	การแพร่ขยายของคริสต์ศาสนา	174
4.8	กำเนิดและวิวัฒนาการนิกายสำคัญในคริสต์ศาสนา	176
4.8.1	นิกายโรมันคาทอลิก	179
4.8.2	นิกายออร์ทอดอกซ์	179
4.8.3	นิกายโปรเตสแตนต์	180
1.	นิกายลูเธอรัน	181
2.	นิกายคริสตจักรฟื้นฟู	181

3. นิกายอังกลิกัน	181
4.9 การปกครองคริสต์ศาสนานิกายต่าง ๆ ในประเทศไทย	183
4.10 คัมภีร์ไบเบิล	183
4.10.1 พระคัมภีร์พันธสัญญาเดิม	183
4.10.2 พระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่	183
4.11 หลักคำสอนที่สำคัญ	184
4.11.1 พระตรีเอกภาพ	184
4.11.2 ความรัก	184
4.11.3 อาณาจักรพระเจ้า	185
4.11.4) การดำเนินชีวิต	186
4.12) พิธีกรรมทางคริสต์ศาสนา	187
4.12.1 ศิลล้างบาป	187
4.12.2 ศิลกำลัง	187
4.12.3 ศิลแก้บาป	187
4.12.4 ศิลมหาสนิท	187
4.12.5 ศิลเจิมคนไข้	188
4.12.6 ศิลสมรส	188
4.12.7 ศิลบวช	188

บทที่ 5 ศาสนาอิสลาม *อัฟ*

5.1 การเกิดขึ้นแห่งศาสนาอิสลาม	189
5.2 ชาวอาหรับก่อนศาสนาอิสลามเกิดขึ้น	189
× 5.3 ประวัติความเป็นมาของศาสนาอิสลาม	189
5.3.1 ชีวิตประวัติของศาสดามะหะหมัด	189
5.3.2 ชีวิตสมรส	190
5.3.3 สภาพการณ์โดยทั่วไป	191
5.3.4 การเริ่มงานทางศาสนา	191
5.3.5 งานทางศาสนาและการปกครอง	192
5.3.6 การเทศนาครั้งสุดท้าย	193

5.3.7 ผู้สืบทอดศาสนา	193
5.4 วรรณกรรมของนิกายสำคัญในศาสนาอิสลาม	194
5.4.1 นิกายซุนนี	197
5.4.2 นิกายชีอะห์	197
5.4.3 นิกายวาฮาบี	198
5.4.4 นิกายซุฟี	198
5.5 คัมภีร์อัล-กุรอาน และ อัล-ฮะดีษ	198
5.5.1 คัมภีร์อัล-กุรอาน	198
5.5.2 คัมภีร์อัล-ฮะดีษ	200
5.6 หลักคำสอนของศาสนาอิสลาม	201
5.6.1 องค์ประกอบของศาสนาอิสลาม	201
5.6.2 หลักศรัทธา 6 ประการ	201
5.6.3 หลักปฏิบัติ 5 ประการ	203
5.7 ข้อห้ามในศาสนาอิสลาม	206
5.8 หน้าที่ของมนุษย์ที่จะต้องมีศีลธรรม	207
5.8.1 หน้าที่ต่อพระเจ้า	208
5.8.2 หน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์	208
5.8.3 หน้าที่ต่อตนเอง	208

บทที่ 6 ความสอดคล้องของหลักคำสอนทั้ง 4 ศาสนา

6.1 ความสำคัญของศาสนา	209
6.2 ความสอดคล้องของศาสนา	211
6.2.1 ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	212
1. การสังคมสงเคราะห์หรือการเสียสละ	212
2. การเว้นชั่วทำดี ความรักเมตตา และการพัฒนาตนเอง	213
6.2.2 พระพุทธศาสนา	215
1. การสังคมสงเคราะห์หรือการเสียสละ	216
2. การละเว้นความชั่วทำความดี	217
3. ความรักความเมตตา	219
4. การพัฒนาตนเอง	221
6.2.3 คริสต์ศาสนา	224

1. การสังคมสงเคราะห์หรือการเสียสละ	224
2. การละเว้นความชั่วทำความดี	224
3. ความรักความเมตตา.....	225
4. การพัฒนาตนเอง	226
6.2.4 ศาสนาอิสลาม	226
1. การสังคมสงเคราะห์หรือการเสียสละ	226
2. การละเว้นความชั่วทำความดี	227
3. ความรักความเมตตา.....	228
4. การพัฒนาตนเอง	229
6.3 ความเข้าใจอันดีระหว่างศาสนา	229

บทที่ 7 ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปยุโรป

7.1 ศาสนาของชาวกรีกโบราณ	232
7.2 ศาสนาของชาวคิวดันโบราณ	235
7.3 ศาสนาของชาวโรมันโบราณ	236
7.4 ศาสนาของชาวสแกนดิเนเวียโบราณ	237

บทที่ 8 ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปอเมริกา

8.1 ศาสนาของชาวเปรูโบราณ	239
8.2 ศาสนาของชาวเม็กซิกันโบราณ	241

บทที่ 9 ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปแอฟริกา

9.1 ความสำคัญ	242
9.2 วิวัฒนาการของศาสนาอียิปต์โบราณ	242
9.3 มลเหตุที่เทพเจ้าเพิ่มมากขึ้น	243
9.4 ความเชื่อในชีวิตหลังตาย	244
9.5 มัมมี่หรือศพอบยา	245
9.6 คัมภีร์มรณะหรือคัมภีร์ผู้วายชนม์	245

บทที่ 10 ศาสนาที่ตายแล้วในทวีปเอเชีย

10.1 ศาสนาของชาวบาบิโลเนียและชาวอัสซีเรีย	247
10.1.1 ความเชื่อในเทพเจ้า	247
10.2 ศาสนาของชาวฟินิเซีย	249

10.3 ศาสนามนิกี	249
10.3.1 หลักการของศาสนามนิกี	249
1. ความเชื่อในเรื่องอดีต	250
2. ความเชื่อในเรื่องปัจจุบัน	250
3. ความเชื่อในเรื่องอนาคต	250
10.4 ศาสนามิถรา	250
10.4.1 หลักความเชื่อของศาสนามิถรา	251
10.4.2 หลักสำคัญของศาสนามิถรา	251
10.5 ศาสนาของชาวฮิตไตต์	251

ที่ 11 ศาสนาที่เกิดขึ้นในเอเชียตะวันออก

11.1 <u>ศาสนาชินโต</u>	254
11.1.1 ความสำคัญ	254
11.1.2 บ่อเกิดของศาสนาชินโต	254
11.1.3 เทพเจ้าในศาสนาชินโต	255
11.1.4 นิกายของศาสนาชินโต	256
11.1.5 คัมภีร์ของศาสนาชินโต	258
11.1.6 นักบวชชินโต	259
11.1.7 สัญลักษณ์ของศาสนาชินโต	260
11.1.8 หลักธรรมของศาสนาชินโต	261
11.1.9 หลักปฏิบัติเพื่อความดีสูงสุด	262
11.1.10 พิธีกรรมที่สำคัญ	262
11.2 <u>ศาสนาเต๋า</u>	262
11.2.1 ชีวประวัติศาสดา	263
11.2.2 คัมภีร์ศาสนาเต๋า	264
11.2.3 ความเปลี่ยนแปลงทางศาสนา	265
11.2.4 หลักคำสอนของศาสนาเต๋า	266
11.2.5 พิธีกรรมที่สำคัญ	269
11.3 <u>ศาสนาขงจื้อ</u>	270

11.3.1	ชีวประวัติศาสดา.....	270
11.3.2	คัมภีร์ศาสนาขงจื้อ	273
11.3.3	หลักคำสอนของศาสนาขงจื้อ	275
11.3.4	พิธีกรรม.....	279

บทที่ 12 ศาสนาที่เกิดในเอเชียใต้

12.1	ศาสนาเชน	280
12.1.1	ชีวประวัติศาสดามหาวิระ	281
12.1.2	คัมภีร์สำคัญของศาสนาเชน	283
12.1.3	นิกายของศาสนาเชน.....	283
12.1.4	หลักธรรมของศาสนาเชน	284
12.1.5	ทรรณะของศาสนาเชนต่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดู	286
12.1.6	ความเชื่อในเรื่องวิญญาณและศาสดา	287
12.1.7	พิธีกรรมที่สำคัญ	288
12.2	ศาสนาสิกข์.....	289
12.2.1	ชีวประวัติศาสดา.....	289
12.2.2	ความเป็นมาของศาสนาสิกข์	291
12.2.3	คัมภีร์ศาสนาสิกข์.....	294
12.2.4	นิกายของศาสนาสิกข์	294
12.2.5	หลักคำสอนของศาสนาสิกข์	294
12.2.6	พิธีกรรมของศาสนาสิกข์	297

บทที่ 13 ศาสนาที่เกิดในเอเชียตะวันตก

13.1	ศาสนายูดาห์	298
13.1.1	ชีวประวัติศาสดา.....	299
13.1.2	คัมภีร์ศาสนายูดาห์	300
13.1.3	จุดหมายปลายทางของศาสนา	301
13.1.4	นิกายของศาสนายูดาห์	301
13.1.5	หลักคำสอนของศาสนายูดาห์.....	303
13.1.6	พิธีกรรมที่สำคัญ.....	306

บรรณานุกรม	308
------------------	-----